

response to the challenges that result from conflicting connotations that arise in the course of a dialogue of one culture with another (Arnold Toynbee). Dialogue is always a certain reevaluation of values, the change in the value paradigm of cultural contacts of this culture with others, the influence of the past on it.

Reception of foreign culture or literature in foreign cultural environment is dependent on a condition, in which intercultural dialogue for a culture and literature that are included in bilateral or multilateral basis. The path from reception to interpretation in many cases runs through intercultural or interliterary dialogue in one or other of their forms and shapes.

Key words: intercultural dialogue, reception, dialogism, cross-cultural dialogue frontier.

УДК 2:81'42:82 (73)

Оксана ШОСТАК

**КОХАННЯ ЯК ІМПЕРСЬКИЙ ЗАХВАТ
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНІВ Н. СКОТТА МОМАДЕЯ
«ДІМ, СТВОРЕНИЙ ІЗ СВІТАНКУ»
ТА «ТРЬОХДЕННИЙ ШЛЯХ» ДЖОЗЕФА БОЙДЕНА)**

У статті досліджується своєрідність висвітлення концептів тілесності і сексуальності як конструктивів антиколоніальної критики у романах «Дім створений із світанку» Н.Скотта Момадея, «Трьохденний шлях Джозефа Бойдена. Сміслова домінанта вибраних творів спрямована на ствердження героями своєї інакшості стосовно суспільного загалу «білого» суспільства.

Ключові слова: імперська модель мислення, крі, публо, тілесність, сексизм, расизм, гіноцентризм, маскулініність.

Гендерні стосунки і колоніалізм тема далеко не нова у сучасному літературознавстві, адже завойовані території у свідомості завойовників почасти уявляються тілом підкореної жінки. Інституалізація патріархату як системи соціального контролю і суспільного порядку у колоніальних студіях трансформується із низинного сімейного рівня до найвищих шаблів суспільства й віддзеркалюється в усій системі суспільних відносин. Відома американська дослідниця фемінізму Кейт Мілет у своїй

програмній роботі «Сексуальна політика» обґрунтовано доводить, що усі сучасні суспільства перебувають в ідеологічних лабетах патріархату, відрізняючись лише ступенем та характером прояву соціальних нерівностей згідно з існуючим соціальним статусом чоловіків і жінок [13].

Суспільство формує соціальні моделі поведінки жінок та чоловіків і нав'язує певні моделі гендерного самоусвідомлення, керуючись саме патріархальною ідеологією. Дослідники у сфері фемінізму одностайно погоджуються із тезою, що пригноблення жінок є первинним із огляду на нерівності у сучасному суспільстві. Філософським підґрунтям європоцентричного суспільства є канонічні праці античної доби, однією із найважливіших є «Метафізика» Аристотеля, де приводиться таблиця десяти пар протилежностей, перший елемент у кожній парі стоїть вище від наступного. Серед визначальних для нашого дослідження слід вважати такі пари як світло і п'тьма, праве і ліве, добро і зло, чоловік і жінка. Пов'язування чоловіка із правим, світлом і добром, а жінки із п'тьмою, лівим і злом – є характерним для європейської (і не тільки) маскулінної культури. Такий дуалізм мислення поділяє будь-яку галузь людського існування на два полюси: на високо оцінюваний центральний, позитивний та маргінальний, негативний, знецінений, чим підтверджується вищість чоловіка і всього маскулінного, у той час як усе меншовартісне, вартє презирства вважається жіночим. Л. М. Алкоф наголошує, що «сексизм і расизм мають економічні мотиви <...> «панування білої меншості» і «чоловіча перевага» були рівноб'жними поняттями, які було розроблено з метою описати структури пристосованих соціальних ієрархій, що відповідають кожній формі утиску й певній незалежності від економіки. <...> Расизм фемінізує небілих чоловіків, проводячи розрізнення за ознакою їхнього гендеру і зображаючи їх як нижчих. <...> Сексизм вперше розвинувся, а потім слугував моделлю для всіх інших форм соціальної ієрархії» [1, с. 567]. Ця теза перегукується із ідеями програмної книги «Священне коло. Відновлення жіночності у традиції американських індіанців» дослідниці і письменниці корінного походження Паулі Гунн Елен, де вона навіть вводить у науковий обіг поняття «гінократія». Елен стверджує, що «психологічний і культурний геноцид північноамериканських племен спирався й

продовжує спиратися на патріархальне неприйняття гінократії. Пуритани особливо, але не тільки вони, але й католики і квакери, а за ними інші християнські місіонери, так само як і їх світські двійники, не могли спокійно ставитися до народів, котрі надавали жінкам визначні позиції у кожній суспільній сфері» [10, с. 3]. Дослідниця неодноразово наголошує, що «традиційний стиль життя племені слід вважати скоріше гіоцентричним і аж ніяк не патріархальним. Саме це є надзвичайно важливим у розумінні племінної культури» [10, с. 2]. На її думку, саме ритуальність, сконцентрованість на духовному світі і пріоритетне місце жінки є визначальною рисою таких різноманітних в усьому іншому культур корінних жителів північноамериканського континенту. Таке положення речей не давало завойовникам отримати повну владу над підкореними народами і територіями. «Колонізатори абсолютно вірно зрозуміли, що допоки жінки мають таку незаперечну владу у суспільстві, їхні спроби повністю підкорити континент приречені на провал. Починаючи із перших контактів у 1500-х роках цілі сторіччя пішли на те, щоб нападники спромоглися відсторонити індіанок від центральних позицій у соціумі і знищити будь-які записи, у яких згадувався гіоцентричний соціальний устрій, уважно слідкуючи за тим щоб сама пам'ять про це зникла у пересічних американців і навіть у переважної більшості індіанців. Проте колоніальні спроби культурного геноциду не вдалися, оскільки гінократія існувала і продовжує існувати у сконцентрованому навкруг жінки племінному соціумі, у якому продовжують функціонувати матрілокальність [традиція за якої чоловік приходить жити у родину дружини], матрифокальність [традиція за якою чоловік переходить до клану дружини], жіноча влада над сімейною власністю і ресурсами, жіночі божества, що у своїй величі прирівнюються до християнського бога та багато чого іншого» [10, с. 3 – 4]. Дослідниця переконана, що західні дослідження лем енної системи є помилковими у своїй суті, оскільки розглядають трайбалізм і його культурні похідні із патріархальної точки зору, нівелюючи, деградуючи або замовчуючи гінократичні риси або реконтекстуалізуючи їх таким чином, щоб вони виглядали як патріархальні.

Серед визначних рис рис гіноцентричного суспільства дослідниця називає вільну сексуальність та широту і терпимість до персональних її виявів. У наших попередніх дослідженнях ми вже похідно зачіпали тему сексуальних виявів у творах, написаних американськими письменниками корінного походження [6, 7, 8]. У даному дослідженні ми продовжуємо системне вивчення гендерного аспекту прочитання літературних творів сучасної доби, що має місце в українському та зарубіжному літературознавстві (В. Агеева, Н. Габріелян, Т. Гундорова, К. Еконен, С. Павличко, М. Рюткенен, Г. Улюра, Е. Шавалтер) зробивши це через призму племінної (трайбалістської) свідомості. Мета нашої наукової розвідки – дослідити своєрідність висвітлення концептів тілесності і сексуальності як конструктів антиколоніальної критики у романах «Дім створений із світанку» Н. Скотта Момадея, «Трьохденний шлях Джозефа Бойдена. Сміслова домінанта вибраних творів спрямована на ствердження героями своєї інакшості стосовно суспільного загалу «білого» суспільства. У нашому дослідженні ми простежуємо тенденцію до системного охоплення різних виявів і проявів зазначеної інакшості, яка репрезентована на рівні тілесних мікротопосів спокусливості, чутливості, бажання, насолоди, сексуальності, а також свободи та ідентичності. В усіх обраних для аналізу текстах піднімається взаємопов'язані між собою питання расової та гендерної ідентичності, протиставляються природність сексуальних виявів представників корінних націй континенту збоченим уявленням про сексуальність і кохання мейнстрімної білої культури, імперські амбіції якої пов'язуються із розпусною, завойовницькою, маскулінно-агресивною сексуальністю.

Варто підкреслити, що агресивна сексуальність зовсім не обов'язково є виявом поведінки чоловіка, так цілком може поводитися і жінка як типова представниця «білої» патріархальної культури. Яскравим прикладом чого є Анджела, героїня роману «Дім створений із світанку» Н. Скотта Момадея. Приїхавши вагітною у землі, що споконвіку належали народу публо, для того, щоб відновити здоров'я, де вона зустрічається із індіанцем Авелем. З перших же хвилин знайомства її охопило прагнення підкорити його своїй волі і спокусити. «He looked at her without the trace of a smile, but his voice was soft and genial, steady. He would give her no clear way to be contemptuous of him. <...> It offended her

that he would not buy and sell. Still, she knew how to learn at her own expense, and eventually she would make good the least investment of her pride. <...> She was full of irritation. She knew only how to persist, but she had already begun to sense that it was no use: and that made her seethe. <...> His reserve was too much for her. She would have liked to throw him off balance, to startle and appall him, to make an obscene gesture, perhaps, or to say, "How would you like a white woman? My white belly and my breasts, my painted fingers and my feet? Він дивився на неї без тіні посмішки, але голос звучав м'яко і добродушно. Він не дав їй прямого приводу для зневаги. <...> Її дражнило його небажання торгуватися, та вона вмiла вчитися на власних помилках, згодом вона поквитається з ним за свою вражену гордість. <...> Вона була роздратована. Вона вмiла лише напірати і стояти на своєму, та відчувала, що у цьому немає жодного сенсу і скипала від цього ще більше. <...> Його стриманість бісила її. Їй хотілося вивести його з рівноваги, збентежити чи вразити хоча б непристойним рухом або закинувши щось на зразок: «А мабуть хотілось би білої жінки? Мого білого живота і грудей, мої ноги й руки з манікюром на пальцях?» [12, с. 33 – 34] (*Тут і надалі переклад О. Ш.*). Якщо виходити із тези, що «тілесність – це реалізація культури у тілі», оскільки «тіло – це певне місце у просторі, самостійна цілісна частина простору, отже воно займає місце в просторі культури» [5, с. 23]. Перед нами реалізація концепції расизму «білої культури» у дії. «Білість» – це соціально створене розуміння авторитету, оскільки білі жінки прагнуть, щоб до них ставилися як до людей, вони часто шукають права «білості», демонструючи свою зверхність представникам інших рас. Глорія Джозеф наголошувала, що білі жінки є як засобом так і заступниками расизму. «Білі жінки мають пряму владу над чорними чоловіками, діставши можливість звинувачувати їх у звалтуванні, а також у злочинах в інших сферах громадського життя» [1; с. 568]. Їй вторить і П. Г. Еллен, говорячи, що погляд на індіанців «як ворожих дикунів, що захоплюють у полон білих жінок і мучать їх, перешкоджають мирному переселенню на захід переселенців, піднімають криваві повстання і проливають кров ні в чому неповинних колоністів і піонерів є дорогим серцю продюсерів поганих фільмів і ще гірших телевізійних серіалів. Саме це відношення укорінилося у

американській підсвідомості і формує основу для соціальних переслідувань кольорових людей і жінок» [10, с. 5].

У свою чергу Л. М. Алкоф стверджує, що «білі жінки не створювали расизму, але були змушені обслуговувати расистські інституції. <...> Расизм білих жінок є фактично хибно спрямованим виходом для гніву їхньої власної безпорадності» [1, с. 569]. Ця концепція є вірною щонайменше у контексті роману «Дім створений із світанку», її легко довести, якщо розглянути текст на рівні топосів, так званого імперсонального шару словесної реальності, за Ф. Штейнбуком – це «рівень <...> «малих величин», літературних мікрочасток. <...> Топос містить у собі одночасно певну змістову константу, хоча і залишається незмінним на рівні вираження, навіть у процесі перекладу, тобто при переході з однієї літератури в іншу» [9, с. 289].

До зустрічі із Авелем Анджела невиділа себе, своє тіло, та власне саме життя, яке це тіло представляло (зневага до життя і усього тілесного західноєвропейській культурі йде від християнського віровчення про тлінність земного буття). «She thought of her body and could not understand that it was beautiful. She could think of nothing more vile and obscene than the raw flesh and blood of her body, the raveled veins and the gore upon of her bones. And now the monstrous fetal form, the blue, great-headed thing growing within and feeding upon her. From the time she was a child and first saw her own blood, how it brimmed in a cut on the back of her hand, she had conceived a fear and disgust of her body which nothing could make her forget. She did not fear death, only the body's implication in it. And at odd moments she wished with all her heart to die by fire of such intense heat that her body should dissolve in it all at once. Вона думала про своє тіло і не могла зрозуміти, що у ньому такого красивого, з огидою уявляючи про мерзоту і паскудність сирії плоти і крові, переплетіння жил і кісткового мозку. Та ще цей жахливий зародок, синій, сліпий, з величезною головою зростав у ній, харчуючись від її плоти. З моменту коли у дитинстві побачила власну кров, що бризнула із порізу на руці, її сповнила відраза до власного тіла, якої вона ніяк не могла позбутися. Смерті вона не боялася, боялася лише тілесного її вияву. Час від часу прагнула померти у полум'ї, та такому палючому, щоб тіло миттєво розчинилося у ньому» [12, с. 34]. Слід підкреслити: дві наведені

вище цитати фактично стоять поруч у тексті, що вказує на те, що мікротопоси тілесності такі як спокусливість, чуттєвість, бажання, насолода, сексуальність є зовнішніми виявами внутрішнього прагнення героїні до самознищення. Такий світогляд нав'язаний їй патріархальним християнським вченням (репрезентованого у данному тексті фігурою о. Ольгіна), котре говорить про гріховність усього тілесного, а жінка у цьому вченні розглядається не як джерело життя (з огляду на вагітність Анджели), а як осередок гріховності і причина гріхопадіння. Її расизм – це остання спроба надати своєму існуванню хоч якоїсь вартості, пошук когось, хто мав би на шкалі патріархальних цінностей ще меншу вагу ніж вона сама.

Зміна ціннісних орієнтирів героїні відбувається у сцені інтимних стосунків між Анджелою та Авелем. Анджела шокована тим, що її прагнення розважитися повернулося проти неї. «She had not foreseen this turn of tables and events, had not imagined that he could turn her scheme around. <...> Before her now was the strange reality of her shame and the tyranny of light that lay upon it. Вона не передбачала такого повороту подій, не могла уявити, що він переінакшить її плани. <...> Перед нею простяглася дивна реальність її сорому і тиранії у яскравому світлі, що лежало на всьому» [12, с. 62]. Між героями практично не відбувається діалогу, топос інтимності постає у описі статевого акту та саме через цю дію уявлення героїні про себе і про оточуючий світ змінюється назавжди на стільки, що навіть зачатий із іншим чоловіком син стає духовним спадкоємцем Авеля. У найінтимніший момент їхніх стосунків Анджела стає спів причасною багатотомовій культурі народу пуебло, перед нею постають тотемні образи клану. «He was dark and massive above her, poised and tinged with pale blue light. And in that split second she thought again of the badger at the water, and the great bear, blue-black and blowing. Він був темним і великим, нависаючи над нею у голубому світлі нічника. І у цю коротку мить їй знову подумалось про борсука біля води й величезного ведмеда, чорного аж синього, що голосно сопів» [12, с. 64]. Що відбулося на справді між цими двома? Відповідь варто шукати на декілька сторінок раніше, де говориться про право корінної людини та її оточення на ці землі, що дають силу і прагнення жити. «For man, too, has tenure in the

land; he dwelt upon the land twenty-five thousand years ago, and his gods before him. The people of the town have little need. They do not hanker after progress and have never change their essential way of life. Their invaders were a long time in conquering them; and now, after four centuries of Christianity, they still pray in Tanoan to the old deities of the earth and sky and make their living from the things that are and have always been within their reach; while in the discrimination of pride they acquire from their conquerors only the luxury of example. Людина має право на цю землю, на котрій вона проживала протягом останніх двадцяти п'яти тисяч років, а її боги і того давніше. Потреби людей публо малі. Вони не прагнуть нового і по суті так і не змінили свого звичного укладу життя. Скільки не підкорювали їх завойовники, та й зараз поспіль чотирьох сторіч християнства, вони продовжують молитися по-таноанськи своїм старим божествам неба і землі, живуть із того, що завжди оточувало їх. У завойовників вони перейняли лише те, що не сором перейняти» [12, с. 58]. Саме ця укоріненість і надає внутрішню силу і природну, а не штучну перевагу Авелю над патріархальним расизмом завойовників, саме за допомогою цієї сили він може змінити жінку, що прийшла до нього у внутрішньому пошуку рівноваги і сенсу життя.

Дещо інакше право корінної людини на життя і самоповагу репрезентується у романі «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена. Однією із протагоністок роману є Ніска, жінка-шаман, берегиня знань і традицій свого народу. Чоловіки її племені побоювалися її сили і не розглядали її як об'єкт сексуальних прагнень, натомість вбачали у ній продовження її батька-шамана, духовного лідера племені. Та у сімнадцять років кожна дівчина прагне кохання. «The void inside me was aching, needing to be filled. Пустота всередині мене була болючою, вимагаючи заповнення» [11, с. 121]. Ініціатором стосунків і на цей раз виступає жінка, яка прагне, як і у попередньому випадку, розважитися. «At first it was less an idea than an image that came late at night while I sat alone by my fire in my little *askihkan*, the thought of me catching him and keeping him like a pet. This kept me warm, and even for brief moments stilled the ache in me as I imagined stroking him, feeding him berries with stained fingers, licking his lips. When the winter was at its deepest and the hunger had set itself in the pit of my stomach so that the world was more a dream

than a real thing, I acted in desperation, frustration. З початку це була просто ідея, навіть не образ, що прийшов до мене уночі, коли я самотньо сиділа біля вогнища у своєму маленькому *askihkan*, а що якщо піхмати його і тримати за домашню тварину? Це зіграло мене і на якусь хвилину внутрішній біль вщух, я уявила як буду бити його, годувати ягодами із просяклих соком пальців, облизувати йому губи. Зима стояла у самому зеніті і голод надійно поселився у темряві мого шлунку, світ уявлявся швидше маревом ніж реальністю. Зневіра у власних силах і страх керували мною » [11, с. 121]. Слід підкреслити, що стан героїні – голод і холод імплікують присутність льодяного монстра віндіго. Зазвичай віндіго просто переслідує свою жертву, але часом він використовує зовсім іншу тактику, насолоджуючись полюванням. У попередніх розвідках ми вже зверталися до питання про актуалізацію архетипу віндіго як художнього прийому, що формує смислову структуру творчості письменників корінного походження північноамериканського континенту [7].

Надалі йде опис того, як Ніска встановлювала «пастки» для того, щоб привертати до себе увагу незнайомця. Слід сказати, що робить вона це швидше у чоловічій манері, відповідно до чоловічого психокodu своєї нації. Як вже було наголошено у попередніх дослідженнях, стать Ніски є порубіжною і «репрезентує загальнокультурну і у якійсь мірі державницьку позицію алгонкінів, котрі прагнуть вижити і зберегтися як етнос» [6, с. 260]. Хоча в ході подій і самій Нісці і читачеві стає зрозуміло, що все відбувається далеко не так як уявлялося героїні. «That is when I heard him walking toward me, whistling a song that I'd heard the children sing at the residential school. I looked up to my door as he throw it open, the light silhouetting him so that he was featureless. He said nothing, said neither did I. He came in and closed the flap behind him. As my eyes adjusted to the dark I watched him remove his coat, and then his boots and rabbit fur pants. He wore cotton pants beneath them. I couldn't move. That's when it dawn on me that maybe I was not the hunter any more. Я почула як він наближається у моєму напрямку, насвистуючи пісеньку, що я її чула від дітей у резидентській школі. Я як рази підняла голову, коли полог на моїх дверях був відкинутий і окреслився його силует на фоні світла, обличчя не було видно. Він нічого не сказав, я – теж. Він увійшов і

закрив за собою полог. Доки мої очі пристосовувалися до темряви, він скинув хутряний одяг, черевики і штани із кролячих шкурок. Під ними на ньому були вдягнені бавовняні. Я не могла поворушитися. У цю мить я осягнула, що зараз я аж ніяк не мисливець»[11, с. 123].

Перше враження про незнайомця актуалізує у свідомості читача образ віндіго. Згідно із міфологією, віндіго – це висока істота із ротом без губів, гострими зубами, у них прозоре тіло, зроблене із льоду або вкрите білою шерстю, часом їх описують як абсолютно лисих. Основа поведінки віндіго – це ненаситний голод. Вони приманюють своїх жертв характерним свистом, який приводить до помутніння свідомості.

Постульована у тексті роману теза про те, що «we Cree are not a shy people/ народ крі, аж ніяк не сором'язлива нація» [11, с. 124] має у тексті роману своє матеріальне підтвердження. На відміну від попереднього аналізованого твору (роман Момадея вийшов друком на 37 років раніше, був першою ластівкою т. з. «індіанського відродження» і тому європейська традиція значно більше тяжіла над автором), у тексті роману «Трьохденний шлях» відсутні евфемізми, усе названо своїми іменами без тієї прагнення прикрити тілесні прояви будь-якими порівняннями. «I awoke with my back to him, his arms wrapped around me. He'd nudged my legs apart and was gently pushing his hardness against me. He whispered in my ear and I let myself relax so that suddenly I was full of him. I gasped. So much. He cupped my breasts in his hands and went deeper so that I thought I might scream. He whispered again, and although I did not know his tongue, I understood. I arched my back and pushed against him so that he filled me again. I clamped myself to him and rocked slightly so that he wouldn't leave. His breathing shortened and quickened. He called out, and I felt him flood me, the pleasure mixing with the sudden fear, the immensity of what I'd just let happen. Again I fell asleep. Я прийшла до тями, будучи спиною до нього, його руки обхопили мене. Він злегка розвів мої ноги ліктем і притиснув свою твердість. Він шепнув щось мені на вухо і я розслабилася і несподівано він мене наповнив. Я ледве не задихнулася. Дуже сильно. Він прикрив долонями мої груди і зайшов так глибоко, що я думала, що я закричу. Він прошепотів іще раз, і хоча я не знала його мови, я зрозуміла. Я вигнула спину і піддалась назустріч

йому. Я притислась до нього і почала злегка розгойдуватися, щоб він не вислизнув. Його подих став швидким і уривчастим. Він скрикнув і я відчула як він затопив мене, задоволення змішалось із раптовим страхом від того, чому саме я дала статися. І я знову заснула» [11, с. 124 – 125]. Віккі Вісвіс вважає, що образ віндіго використано у романі як «суто алгонкінський знак, щоб переосмислити західну недугу за допомогою її власних термінів» [14, с. 235].

В. Розін стверджує, що у різних культурах людське тіло розуміється й відчувається по-різному, а пов'язані із тілом поняття є радше «культурними й ментальними концепціями, котрі привласнює, формує і переживає людина», отже, на думку філософа, тілесність – це «реалізація певної культурної <...> схеми» [5, с. 52]. Відповідно стає зрозумілим, що природні, на перший погляд, ознаки тілесної поведінки при уважному погляді виявляються артефактами відповідної національної культури, похідними від соціальних норм. Розкутість героїні у інтимних стосунках говорить про природне ставлення до тіла і його потреб у народу крі, що у європейській свідомості, котра базується на християнській ідеології, може розглядатися як розпушта. Сучасна філософська думка Європи тільки нещодавно почала «повертати людині тіло». Що, на думку українського філософа О. Гомілко, є конструктивною ознакою самосвідомого суб'єкта новоевропейської метафізики, «тілесність стає тим, що відтепер не може обминути мислення, котре конструює метафізичну версію людського буття» [2].

Вияв тілесності із точки зору партнера Ніски, француза імплікує європейську імперську модель, кохати заради кохання він не може – він завойовник навіть у коханні. Про що свідчить сцена у церкві, яка ілюструє заборонені сексуальні потяги, характерні для європейської культури, що «зіштовхуючись із аскетичною енергією, репрезентованою у даному уривку символікою місця – церквою та столом для прийняття святих дарів» [6, с. 265]. Образ церкви є образом християнського Бога, в ім'я якого і відбуваються всі імперські зазіхання. Кетрін Келлер наголошує, що «незважаючи на парадокс безстатевої статі Бога, божественну маскуліність фактично ніколи не обговорювали, але її завжди мовчазно припускалась, залишаючи візуальній уяві, метафорі, закоренілій в

ортодоксальності уявлень про незмінність Бога, що реалізується в інституціях, які підтримують його авторитет» [3, с. 276]. Саме ці уявлення про божественність маскуліної зверхності чоловіка, дає право, на думку француза, розпоряджатися душею жінки.

«It is safe here», he said. «It is a holy place. A place to talk to the Father».

I followed him as he pushed open the big door, and then shut it behind him... He stopped by the table in front of all the benches. It stood on a small rise of wood.

«This is where a man takes a woman to be his forever», he said to me, pulling me to him and kissing me. ... «This is a good place, a holy place», he whispered. «The other Indians say you are very holy, very strong».

His lean body pushed against me. I could feel his hardness. I did not answer him but kissed him back instead. «You want me for you?» I asked as best I could in his tongue. He smiled and nodded again. I kissed him. «Us?» I asked.

He smiled and picked me up, sat me on the table. He pulled my cotton dress up so that I was exposed to him, then lowered his head and kissed me there with his tongue. .... Finally he pulled out of me, and I stretched out on the table, looking up at him, my head spinning.

He laughed. «I fucked you in a church», he said, and smiled. I smiled back at him. «I fucked the heathen Indian out of you in this church», he said, but this time the smile was not happy. «I took your *ahcahk*», he said to me, the smile gone now. «Do you understand? I fucked you *ahcahk*, your spirit. Do you understand that?»

He stared down at me, his eyes wide with a look that made my stomach feel ill. I pushed him away with my legs and covered myself up.

«It's too late», he said. «You are nothing special, just another squaw whore. I took your power away in this place and sent it to burn in hell where it belongs».

«Тут безпечно», – сказав він. «Це святе місце. Місце, де можна поговорити із Батьком». Я пішла за ним як тільки він широко відчинив великі двері, які після цього закрилися. ... Він зупинився біля стола, що стояв на невеличкому піднесенні перед лавами.

«Тут чоловік бере жінку, щоб вона навіки належала йому», сказав він, притягуючи мене до себе і цілуючи.

«Це хороше, святе місце», – прошепотів він, кусаючи моє вухо. «Ти свята індіанка, чи не так?» – шепотів він, – «Інші кажуть, що ти дуже свята, дуже сильна».

Він схилився, підштовхуючи мене так, що я відчула його твердість. Та я не відповіла, лише поцілувала його у відповідь. «Ти хочеш мене для себе?» спитала я, прагнучи висловлюватися якомога краще його мовою. Він усміхнувся і кивнув. «Це саме таке місце?» спитала я, поглянувши на нього. Він посміхнувся й знову хитнув головою. Я поцілувала його. «Нас?», – запитала я.

Він всміхнувся, підхопив мене, посадовивши на стіл. Він відхилив моє бавовняне плаття, оголивши, потім схилив голову і поцілував язиком. ... Нарешті він вийшов із мене і я випросталася на столі, дивлячись на нього, у мене голова йшла обертом.

Він засміявся: «Я трахнув тебе у церкві», він сказав і усміхнувся. Я усміхнулася йому у відповідь. – «Я витрахав дику індіанку із тебе у цій церкві», сказав він мені, але на цей раз його посмішка не була щасливою. «Я забрав твій дух», сказав він мені вже без посмішки. – «Ти розумієш? Я трахнув твій дух. Ти хоч розумієш це?»

Він втупився у мене такими величезними очима, що у мене аж під ложечкою засмоктало. Я відштовхнула його ногами і прикрилася.

«Пізно», сказав він, «у тобі більше немає нічого особливого, так ще одна повія-скво. Я забрав твою силу у цьому місці і відправив до пекла, де їй і належить бути» [11, с. 160 – 161].

За даним йому «білою» ідеологією правом маскулінного верховенства француз намагається перебрати функції християнського Бога-Отця та засудити душу Ніски до пекла, бо саме вона є берегинею і натхненницею народу крі, саме із її силою і духовними надбаннями пов'язані сподівання на національне відродження. На думку К. Келер, «ніщо в іконографії нашої традиції не пов'язують постійніше та парадоксальніше з природою Першої особи трійці, ніж «його» стать: його жорстоку і авторитарну мужність не підтверджено язичницьким показом його статі, а радше тими властивостями, що відрізняють ідеального патріарха в єврейській, а потім і християнській культурі. Його авторитет, його проникливий, пильний погляд, неусмішливий, наказовий, осудливий...» [3, с. 276].

Бойден залишає перемогу на боці Ніски і її світосприйняття, частиною якого є природне ставлення до стосунків між чоловіком і жінкою, чим підкреслюється гіноцентричність національних цінностей племені крі. Відчувши себе ображеною і ошуканою, вона звертається у молитві до чотирьох напрямів світу, землі, води і повітря просячи очистити її, на допомогу до неї приходять духи тих, кого вона вважає родичами: «the spirit of the bear, the moose, the fox, the wolf, the sturgeon, rallying around my hurt <...> like night insects to a ire. It was the lynx that came to me most strongly <...> . And I asked the lynx a favour that would change me forever. I asked him to go out and find the source of my hurt an extinguish it. Дух ведмедя, лося, лисиці, вовка, осетра зібралися навкруг моєї рани <...> наче нічні комахи біля полум'я. Рись була найближчою серед них. <...> Я попросила рись про послугу що змінить мене назавжди – знайти джерело мого болю і загасити його назавжди» [11, с. 162 – 163]. Через якийсь час Ніска дізналася про те, що француз збожеволів, гасаючи по вулицям, втікаючи від демонів, що переслідували його, після чого викинувся із верхнього поверху готелю. Показово те, що оповідь про ці події завершується фразою: «The same priest who had takedn me away to residential school years ago deemed the death of the Frenchman a suicide and refused to give him a Christian burial. Той самий священик, що колись забрав мене до резидентської школи, засудив смерть француза як самогубство і відмовився поховати його по-християнськи» [11, с. 163]. У попередніх розвідках ми вже розглядали зв'язок між резидентською школою і образом віндіго [7]. У даному контексті письменник протипоставляє борця із віндіго Ніску і боязливого християнського священика, котрий цілком підтримував уособлення віндіго допоки той був живий і міг бути небезпечним, але негайно відмовився від нього як тільки загроза минулася.

Підсумовуючи, слід сказати, що мова тіла, пам'ять тіла, тілесні мікротополи як спосіб виявлення ідентичності є важливими темами у творчості представників корінних народів північноамериканського континенту, вони є засобом розкриття сексизму і расизму патріархальної культури завойовників. Концепти тілесності забезпечують теоретичне підґрунтя при розробці і втіленні цієї теми у романах Н. Скотта Момадея і Джозефа Бойдена. Завдяки застосуванню тілесних мікротопосів

стверджується маскулінний імперський образ загарбницької культури, де жінка і жіночність є вторинною величиною на фоні повсякчасно постульованих християнських цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алкоф Лінда Мартін. Расизм / Л. М. Алкоф // Антологія феміністичної філософії / За ред. Елісон М. Джагер та Айріс Меріон Янг. – К.: Основи, 2006. – С. 564 – 574.

2. Гомілко О. Метафізика тілесності. Дослідження, розвідки, екскурси [Електронний ресурс] / О. Гомілко. – К.: Наукова думка, 2001. – 338 с. – режим доступу: <http://www.Philosophy.ua/ua/lib/books/research/?doc:int=122>.

3. Келер Кетрін. Християнство / К. Келер // Антологія феміністичної філософії / За ред. Елісон М. Джагер та Айріс Меріон Янг. – К.: Основи, 2006. – С. 273 – 285.

4. Колесник М. В. Телоцентризм в епоху масової культури / М. Колесник. – Омск, 2010. – 136 с.

5. Розин В. М. Как можно помыслить тело человека, или на пороге антропологической революции / В. Розин // Философские науки. – 2006. – №5. – С.33 – 54.

6. Шостак О. Г. Психоісторичний код роману «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена / О. Шостак // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. Наук праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип. 31. – С. 253 – 269.

7. Шостак О. Г. Актуалізація архетипу віндіго у творчості американських та канадських письменників корінного походження / О. Шостак // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. Наук праць. – К.: Університет «Україна», 2014. – Вип. 30. – С. 243 – 257.

8. Шостак О. Г. Втілення ідеї всеєдності у романі «Сади в дюнах» Леслі Мармон Сілко / О. Шостак // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. Наук праць. – К.: Університет «Україна», 2013. – Вип. 28. – С. 295 – 311.

9. Штейнбук Ф. М. Прологони до студій тілесної тропосфери / Ф. М. Штейнбук // Теоретична і дидактична філологія. – 2014. – №18. – С. 286 – 294.

10.Allen, Paula Gunn. The Sacred Hoop. Recovering the Feminine in American Indian Traditions / P. G. Allen. – Boston: Beacon Press, 1986. – 293p.

11.Boyden, Joseph. Three Day Road / Joseph Boyden. – Ontario: Penguin Group, 2005. – 354p.

12.Momaday, N. Scott. The House Made of Dawn: [novel] / N. Scott Momadey. – N.Y.: Harper&Row, 1968. – 212 p.

13.Millett, K. Sexual Politics / K. Millett. – Garden City, NY: Doubleday Press, 1970. – 397p.

14.Visvis, Vikki. Culturally Conceptualizing Trauma: The Windigo in Joseph Boyden’s Three Day Road / Vikki Visvis // Studies in Canadian Literature. – 2010. Volume 35, Issue 1. – P. 224 – 243.

О. ШОСТАК

ЛЮБОВЬ КАК ИМПЕРСКИЙ ЗАХВАТ (НА ПРИМЕРЕ РОМАНОВ Н. СКОТТА МОМАДЕЯ «ДОМ ИЗ РАССВЕТА СОТВОРЕННЫЙ» И «ТРЕХДНЕВНЫЙ ПУТЬ» ДЖОЗЕФА БОЙДЕНА)

В статье исследуется своеобразность отображения концептов телесности как конструктов антиколониальной критики в романах «Дом из рассвета сотворенный» Н. Скотта Момадея и «Трехдневный путь» Джозефа Бойдена. Смысловая доминанта избранных приведений направлена на утверждение героями своей несхожести с большинством «белого» общества.

Ключевые слова: имперская модель мышления, кри, публо, телесность, сексизм, гиноцентризм, маскулинность.

O. SHOSTAK

LOVE AS IMPERIAL SEIZING IN N.SCOTT MOMADAY’S HOUSE MADE OF DAWN AND JOSEPH BOYDEN’S THREE DAY ROAD

The article examines the texts and discusses peculiarities of corporeality as anticolonial construction in N.Scott Momaday’s House Made of Dawn and Joseph Boyden’s Three Day Road. Critical evaluation of these works sheds light on the complexity of protagonists’ ‘otherness’ affirmation in the white society as a semantic focus of the chosen novels. Through the colonization processes, the corruption of the Indigenous world essential categories such as

the spirit-centered, feminine-focused world-view and the land has led to perception of everything Native from the cultural bias of patriarchy. That is why colonizers either discount, degrade, or conceal feminine agency or at worse recontextualize it so that it would appear as patriarchal. The very idea that patriarchy was among the gifts that Western imperial powers brought to their colonies was an integral part of 'civilizing mission'. The main idea of patriarchal colonial ideology is accomplished in the given novels through the idea that Indians have to assimilate or perish. The juxtaposition of European and Indigenous in the discussed novels is presented in the form of oppositions between natural freedom in corporeality and sexuality, as well as latitude in personal style in Native societies and conceptualized sinfulness which is attributed to body and sexuality in patriarchal Christian societies. To prove this concept both writers use the multiple perspectives, either in the form of alternating focalizations or different voices to show difficulties in understanding opposite cultures. Alternate focalization may be found in *House Made of Dawn*, as well as in *Three Day Road*, where it functions as the means of rendering heroes' disparate experiences and the difficulty in understanding of tribal gynocratic lifestyles and Euro-American patriarchal ideology's perception.

Key words: imperial way of thinking, Cree, Pueblo, corporeality, sexism, gynocratic society, masculinity.